

A GÖS-HEGY ÉS KÖRNYÉKÉNEK NÖVÉNYZETÉRŐL

ÓVÁRI M.

ABSTRACT

Bibliographical citation

ÓVÁRI M., 1998, About the vegetation of the Hill Gös and neighbouring, KANITZIA 6, 111-120

The territory studied is situated in the northern part of the Transdanubian Hills: at the border region between Zala and Vas counties. Phytogeographically this is a transitional zone from the *Castriferreicum* floristic district to the *Saladiense* one. The subject of the present work relate to the main aspects of the vegetation of the Hill Gös, near the locality Gösfa.

This first communication try to demonstrate the botanical values maintained in variable plant communities like: *Molinietum arundinaceae*, *Pastinaco-Arrhenatheretum*, *Festuco tenuifoliae-Agrostietum*, *Festucetum rupicola*, *Lino tenuifolia-Brachypodietum pinnati*, *Helleboro dumetorum-Carpinetum*, *Vicio oroboidi-Fagetum*, and *Castanetum sativae*.

The naturalness value of this small territory is indicated by the presence and the local abundance of several protected species: *Anacamptis pyramidalis*, *Aster amellus*, *Astrantia major*, *Carlina acaulis*, *Dianthus giganteiformis*, *Gymnadenia conopsea*, *Iris variegata*, *Lilium martagon*, *Linum tenuifolium*, *Listera ovata*, *Lycopodium clavatum*, *Orchis morio*, *Orchis purpurea*, *Orchis ustulata* subsp. *aestivalis*, (rare taxon in Hungary), *Primula vulgaris*, *Primula grandiflora*, *Pulmonaria angustifolia*, *Senecio ovirensis*, *Spiranthes spiralis*, *Tamus communis*, *Thalictrum aquilegifolium*.

The valuable units of the transitional flora and vegetation require further studies and urgent measures for protection, conservation and management.

Keywords: vascular flora, protected plants, vegetation, Gösfa (UTM: XN-40; CEC: 9067), Gyögyvár (UTM: XN-30; CEC: 8967; 9067), HUNGARY.

Óvári M.,: 8900-Zalaegerszeg, Gorkij u. 1/D., HUNGARY.

A vizsgált terület közigazgatásilag Zala megye északi részén (Vas-Zala határán), a Sárvíz-patak keleti oldalán található (Gösfa-Gyögyvár). Természetföldrajzilag a Nyugat-magyarországi peremvidéken belül a Kemeneshát, azon belül a Felső-Kemeneshát a Zala és a Rába közti aszimmetrikus fennsík délies kitettségű lejtőjén található. A területet a Rába idős kavicsstakarója borítja, de foltokban megjelenik a lösz, löszös üledék, vályog. Ez a változatosság a Gös-hegyen markánsan jelentkezik.

A terület növényföldrajzi értelemben a Nyugat-dunántúli (*Praenoricum*) és a Dél-dunántúli (*Praeillyricum*) flóraidék találkozásánál a vasi (*Castriferreicum*) és a zalai (*Saladiense*) flórajárás átmeneti zónájába tartozik. A két

flórajárás közti különbség a vizsgált területen is jól megfigyelhető: a vasi tájra jellemző kilúgozott, savanyú kavicsos sovány gyepek, gesztenyések találhatóak, míg a zalai karbonáttartalmú homokos, löszös üledéken lejtősztyepppek, felszáraz gyepek, kékperjések alakultak ki.

Gősfő és Győrvár környéke botanikai kutatásának története a múlt századra nyúlik vissza. 1887-ben jelent meg az első flóramű BORBÁS tollából "Vasvármegye növényföldrajza és flórája" címmel, melyben az említett községekből is közöl florisztikai adatokat. Gősfő 1949.10.01. óta tartozik Zala megyéhez. Az egykori kutatásokat KÁROLYI és PÓCS az 1960-as 70-es évekbeni terepbejárásai követték, melyet a Délnyugat Dunántúl flórája c. hétrészes (befejezetlen) munkában összegeztek. Az utóbbi évek természetvédelmi indíttatású kutatásai során feltárt értékek vezettek oda, hogy a területet egy önálló dolgozatban is bemutassuk. Ezt erősítette az a körülmény, hogy a nemrég elkészült természeti területek felmérése során a vizsgálatok csak a külterületi ingatlanokra korlátozódtak, pedig a zártkertekben is rengeteg érték rejtőzik.

A Gős-hegy természetvédelmi, ökológiai szempontú vizsgálata során az EORT 1:10000 léptékű térképet használtuk. A növénytársulások kiterjedését, a növényfajok előfordulását többszöri terepbejárás alkalmával mértük fel. A védett fajok populációnagyságára vonatkozóan közel tíz éves adatsor áll rendelkezésre. A növénytársulások jellemzését a legújabb Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben kidolgozott Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) alapján végeztük. A növénytársulástani felvételek a BRAUN-BLANQUET módszerrel készültek, a természetvédelmi szempontból fontos területeken.

A vizsgált terület Zala és Vas megye határán két község közigazgatási területén található: Gősfő községtől északkeletre, míg Győrvártól délkeletre helyezkedik el, és tulajdonképpen egy völgyet koszorúzó dombvonulatból áll UTM: Gősfő XN-40-1; Győrgyvár XN-30-2, XN-40-3 (1. ábra). A délről nyitott völgyet a körben záródó dombok védik, ami egy sajátos mikroklíma kialakulását tette lehetővé. A völgy kiegyenlített hőmérsékleti viszonyai, védettsége kedvezett a szőlőkultúra elterjedésének és a gősfői szőlőhegy a környék legjobb bortermő területévé vált. A présházak mellett a szőlőkhöz kapcsolódva extenzív használatú gyümölcsösöket találunk, a gyakoribb természetett fajták az alma, körte, cseresznye, szilva. A táj arculatát a szőlők és gyümölcsösök mellett a kiterjedt gesztenyések határozzák meg.

Az említett kultúrterületekkel határosan, gyakran azok közé ékelődve természetes, ill. természetközeli növényzetet találunk. Ezek a máig fennmaradt ősgyep-maradványok, a felhagyott területek helyén kialakult szekunder élőhelyek, ill. az egykori zonális erdők maradványai. Ezek a biotópok, valamint a természetbarát módon művelt gyümölcsösök, kaszálók még magas biológiai-botanikai értéket mutatnak, így az itt élő növényvilág változatosságával, sokszínűségével feltétlenül védelemre méltó. A jelen munkában nyújtott szakmai segítségért itt fejezzük ki hálás köszönetünket KOVÁCS J. Attilának.

ÉLŐHELYTÍPUSOK (1. ábra)

1. Kiszáradó kékperjés láprétek

A kékperjés láprétek egykor igen jellemzőek voltak az országban. Drasztikus területvesztésük a vizes élőhelyek pusztulásával, az átgondolatlan lecsapolásokkal, az oktalan, kizárólag gazdasági haszon vezérelte meliorációval hozható összefüggésbe. Pusztulásukhoz hozzájárult az utóbbi évek csapadékhiánya, valamint a kemikáliák túlzott használata. A hazai szakirodalom a kékperjéseket két alegységre osztja: meszes talajú kiszáradó láprétre (*Succiso-Molinietum*) és a mészkerülő láprétre (*Junco-Molinietum*). A gősfői szőlőhegyen több helyen is találtunk kékperjés foltokat, de a cönológiai besorolásukat nem sikerült egyöntetűen tisztázni. Valószínűleg az irodalomban kevésbé feldolgozott átmeneti állományokról van szó. A társulásalkotó *Molinia litoralis* ugyanis megjelenik a gesztenyések közötti kaszált tisztásokon, a tölgyes szegélyén nagy faji diverzitással (itt konstans társulásalkotónak bizonyul pl. az *Anthericum liliago*!), de a szátkaperjésben és az egykori szőlők helyén kialakult szekunder gyepmozaikokban is megtalálható. Feltételezhető, hogy a Gős-hegyi heterogén állományú kékperjések tulajdonképpen szekunder vágásnövényzet - *Molinietum arundinaceae* - maradványai (KOVÁCS J. A., szóbeli közlése). Cönológiai besorolásuktól függetlenül fontosak, hiszen sok értékes faj élőhelyét jelentik. A kékperjések állandó és lokális értékű fajai közül kiemelendő: a *Molinia litoralis* 3-5, *Betonica officinalis* + -1, *Serratula tinctoria* 1, *Carex flacca* +, *Ranunculus acris* +, *Hieracium umbellatum* +, *Thalictrum aquilegifolium* 1-2, *Trifolium hybridum* +, *Viola alba* +, *Stenactis annua* +, *Cirsium pannonicum* +, *Hypochoeris maculata* +, *Anthericum liliago* +, *Clematis recta* +, *Carex michelii* +. A védett fajok közül itt él az *Anacamptis pyramidalis*, *Aster amellus*, *Gymnadenia conopsea*, *Listera ovata*, *Orchis morio*, *Pulsatilla grandis*, *Prunella grandiflora*, *Thalictrum aquilegifolium*. Unikális az itt felfedezett sömörös kosbor későn nyíló nyári alfaja (*Orchis ustulata* ssp. *aestivalis*).

2. Franciaperjés domvidéki rétek

Egykori erdőirtások helyén, tápanyagokban gazdag talajon kialakult mezofil társulás, mely jellemző a zalai-flórajárásra. Kaszálással mesterségesen fenntartott nagy növénytermelésű réttársulás, melyben a fűhozamot időnként trágyázással biztosítják. A Gős-hegyen a franciaperjés kaszálórét (*Pastinaco-Arrhenatheretum*) a gesztenyések melletti tisztásokon, réteken, valamint a gyümölcsösökben, présházák környékén fordul elő. Jellemző faja a névadó *Arrhenatherum elatius* 4-5, mellett gyakori fajok a *Helictotrichon pubescens* 1-2, *Ranunculus acris* +, *Salvia pratensis* +, *Centaurea jacea* +, *Chrysanthemum leucanthemum* +, *Achillea millefolium* +, *Agrimonia eupatoria* + -1, *Dactylis glomerata* +, *Heracleum sphondylium* +, *Hieracium umbellatum* +, *Pimpinella saxifraga* +, *Knautia arvensis* +, *Lychnis flos-cuculi* +, *Leontodon autumnalis* +, *Lotus corniculatus* +, *Bellis perennis* +, *Solidago virga-aurea* +, *Plantago lanceolata* +, *Trifolium pratense* +, *Trifolium montanum* +,

Pulmonaria officinalis +, *Anthoxanthum odoratum* +, *Inula britannica* + stb. A **védett fajok** közül itt találtuk: *Carlina acaulis*, *Orchis morio*, *Primula vulgaris*, *Pulmonaria angustifolia*, *Senecio ovirensis*.

3. Hegyvidéki sovány gyepek

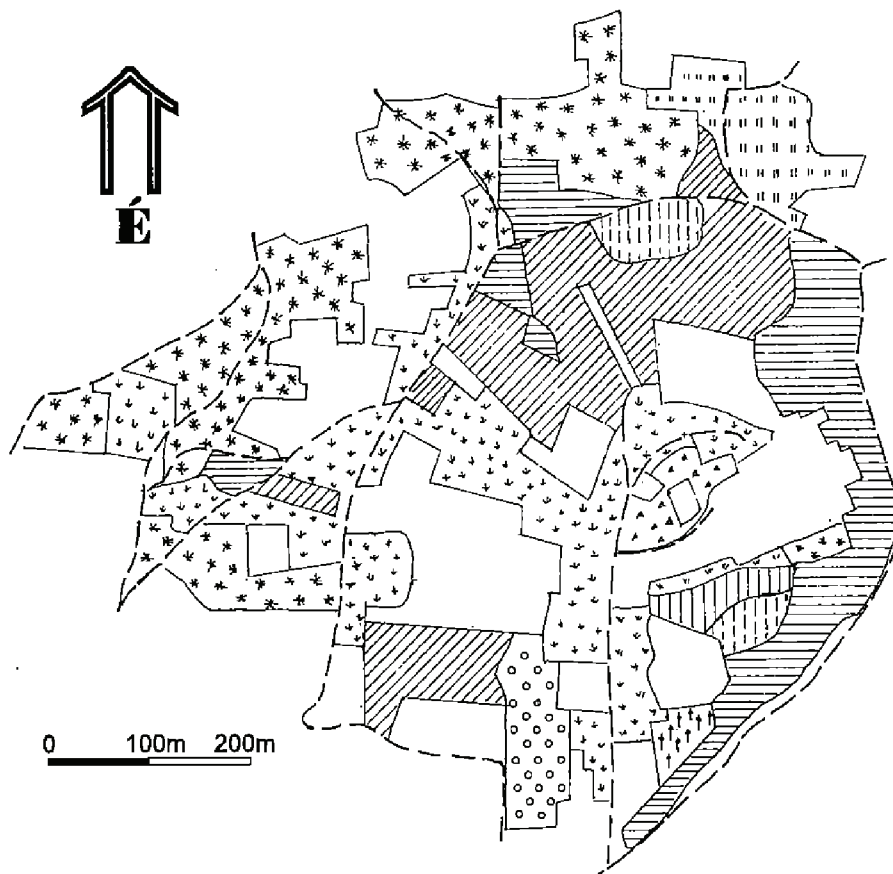
A Gős-hegyen főleg a vasi oldalon (É-i kitettségekben) található mésztelen, sovány, tápanyagszegény talajon gyakran a talajfelszínre bukkanó kavicsos kialakult mezo xerofil társulás. Ez a hegyvidéki sovány rét, a cérnatippanosfonalas csenkeszes alegységhez (*Festuco tenuifoliae-Agrostietum*) áll a legközelebb. A névadó *Festuca tenuifolia* 3-5 és *Agrostis capillaris* 1-2, mellett a társulás gyakori fajai közül megemlítjük a következőket: *Dianthus pottederae* +1, *Hieracium pilosella* +, *Potentilla recta* +, *Thymus glabrescens* +, *Potentilla heptaphylla* +, *Achillea millefolium* +, *Betonica officinalis* +, *Euphrasia rostkoviana* +, *Genista ovata* +, *Lotus corniculatus*, *Prunella vulgaris* +, *Saxifraga bulbifera* + stb. **Védett növények:** *Iris variegata*, *Pulsatilla pratensis* ssp. *nigricans*, *Spiranthes spiralis*.

4. Pusztafüves lejtősztyepek

A kelet-európai száraz gyepek területünkön is jelen vannak: pázsitfű dominanciájú, fajgazdag xerotherm gyeptársulások, melyekben a kontinentális és eurázsiai fajok a déli, ill. szubmediterrán elemekkel keverednek. A Gős-hegyen déli expozícióban találjuk, e társulás nyugat-dunántúli gyakori változatát: *Festuca rupicola* fücsomói közt a *Peucedanum cervaria* és a *P. oreoselinum* borítása 3-4-es AD értékű. Gyakran a szálkaperjésekben, a legmagasabb térszíntelen jelenik meg, de mindig kis területen. **Védett fajok:** *Pulsatilla grandis*, *Carlina acaulis*.

5. Stabilizálódott félszáraz irtásrétek, gyepek

Nyugat-Dunántúlon löszön, homokkőmáladékon kialakult xeromezofil gyeptársulás. Domináns fűvei közül itt a *Brachypodium pinnatum* a meghatározó. Állományaiban néhol igen magas faji diverzitás figyelhető meg, mely az irodalomban leírtakkal szemben is (másodlagos jellegű irtásrétek) különös jelentőséggel bír. A felhagyott, művelésből kivont területeken is szép másodlagos állományai fejlődnek évtizedek alatt, melyekbe fokozatosan visszatérnek a refugiumokban fennmaradt fajok (pl. *Crepis praemorsa* populációja vö. Kovács J. A. adataiból). Területünkön a hegyi szálkaperjérét (*Lino tenuifolio - Brachypodietum pinnati*) az elterjedt. Jellemző és gyakori növényei közül kiemeljük: *Brachypodium pinnatum* 3-5, *Festuca rupicola* 1, *Dorycnium herbaceum* +, *Peucedanum cervaria* + -1, *Cirsium pannonicum* +, *Anthericum ramosum* +, *Trifolium montanum* +, *Geranium sanguineum* +, *Coronilla varia* +, *Carlina vulgaris* +, *Leontodon autumnalis* +, *Euphorbia cyparissias* +, *Picris hieracioides* +, *Centaurea scabiosa* + -1, *Cytisus nigricans* +, *Filipendula vulgaris* +, *Lotus corniculatus* +, *Peucedanum oreoselinum*, *Thesium arvense* +, *Salvia pratensis* +, *Sanguisorba minor* +, *Plantago media* +, *Helianthemum canum* +, *Knautia arvensis* +, *Ballota nigra* +, *Inula*

Jelmagyarázat

	kaszáló, gyümölcsös (<i>Pastinaco-Arrhenatheretum</i>)		cématippanos-csenkeszes gyepek (<i>Festuco tenuifoliae-Agrostietum capillaris</i>)
	kékperjés (<i>Molinietum</i>)		szekunder gyepek komplex
	tölgyes (<i>Quercus petraea-Carpinetum</i>)		gyomvegetáció (<i>Calamagrostietum epigeii, S. giganteii</i>)
	bükkös (<i>Fagetum</i>)		akácok (<i>Bromo sterilis Robinietum</i>)
	gesztenyés (<i>Castanetum sativae</i>)		földút
	szálkaperjés gyepek (<i>Lino tenuifolio-Brachypodietum pinnati</i>)		

1. ábra

germanica +, *Solidago virga-aurea* +, *Salvia nemorosa* +, *Centaurea micranthos* +, stb. **Védett növények:** *Aster amellus*, *Carlina acaulis*, *Orchis ustulata* ssp. *aestivalis*, *Prunella grandiflora*, *Pulsatilla grandis*.

6. Délnyugat-dunántúli bükkös és gyertyános tölgyes

Alacsony dombvidéken (Vasi-hegyhát, Zalai-dombvidék) fejlődött klimax erdőtársulások, melyek többnyire mély agyagbemosódásos, pszeudoglejes talajon alakultak ki. A kiegyenlített klimatikus viszonyok hatására létrejött (800 mm körüli éves csapadékmennyiség) szubmontán erdők üde aljnövényzetűek, faállományuk magas növésű és jól fejlődött. A bükkösök a tölgyesektől nehezen választhatók el differenciáló növényfajokkal, általában a domborzatot követve északi kitettségben találhatók.

A gyertyános-tölgyes (*Helleboro dumetorum-Carpinetum*) mára csak egy kis területen maradt fenn a Gös-hegy keleti dombtetőjén. Sajnos az erdő-kivágások után termőhelyét részben jellegtelen akácok foglalta el. Elegyfái közt megtalálható az *Acer campestre* +, *Cerasus avium* +, *Tilia cordata* +; cserjeszintjében viszont a *Ligustrum vulgare* a jellemző. Folytatásában -az északi lejtőn- bükköst találunk (*Vicio oroboidi-Fagetum*) melyben megjelenik a *Carpinus betulus* 2, *Castanea sativa* 1. Gyepszintjében gyakori fajok: *Alliaria petiolata* +, *Asperula odorata* 1, *Brachypodium sylvaticum* 1, *Euphorbia amygdaloides* 1, *Convallaria majalis* +, *Luzula forsteri* +, *Polygonatum multiflorum* +, *Asarum europaeum*, *Viola sylvatica* +, helyenként fáciest alkot a *Carex pilosa*, *Hedera helix* és a *Vinca minor*. Az északi kitettségben a bükkös melletti kaszálón gyakori a *Cirsium oleraceum*, *Deschampsia caespitosa*, *Colchicum autumnale*, míg a tölgyes délnyugati szegélyében megjelenik a **védett** *Iris variegata*, *Orchis purpurea*, *Tamus communis*, *Thalictrum aquilegifolium*. Az erdőben található egyéb **védett növényfajok:** *Lilium martagon*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Tamus communis*.

7. Dombvidéki gyomos száraz gyepek

A művelésből kivont területeken évtizedek során természetközeli másodlagos gyepek alakultak ki, melyek cönológiailag elég bizonytalan helyzetűek. Ezek a gyepek komplexek a talaj és a helyi klimatikus körülmények hatására nagyon változatos fajösszetételűek, de a bennük már a teljes gyepregenerálódás előtt megjelenő értékes, védett fajok betelepülése miatt fokozott figyelmet érdemelnek. Gyakoribb fajai: *Dactylis glomerata*, *Festuca rupicola*, *Brachypodium pinnatum*, *Imula ensifolia*, *Cytisus nigricans*, *Dorycnium herbaceum*, *Serratula tinctoria*, *Coronilla varia* stb.

Pionírként megjelenő **védett fajok:** *Carlina acaulis*, *Pulsatilla grandis*, *Orchis purpurea*.

8. Gesztenyeligetek

A Gös-hegyen több helyen, nagyobb területet foglalnak el a gesztenyések. A gerincek közelében, ill. nyugati, északnyugati kitettségben találhatók,

2. ábra Az egykori szőlők helyén fejlődött gyeptársulások
3. ábra Gesztenyeligetek a Gös-hegyen

többnyire a kavicsos alapkőzeten. A gesztenyések általában tiszta állományúak, így az idős, több száz éves példányok jellegzetes, terebélyes lombkoronát növesztettek. Cserjeszintjük hiányos, gyepszintjük a lombok árnyékában gyér záródású, s a tölgyes fajok nagy száma jellemzi. A gesztenyések gyakori fajai közül megemlítjük: *Agrimonia eupatoria* +, *Convallaria majalis* +, *Brachypodium sylvaticum* 1, *Chrysanthemum corymbosum* +, *Fragaria vesca* +, *Pimpinella major* +, *Potentilla alba* 1, *Prunella vulgaris* +, *Serratula tinctoria* 1, *Veratrum nigrum* +, *Valeriana officinalis* +, *Hypericum perforatum* +, *Dactylis glomerata* 1-2, *Festuca rupicola* 1-2, *Euphrasia rostkoviana* +, *Potentilla erecta* +, *Silene vulgaris* +, *Centaurea stenolepis* +, *Lysimachia punctata* + stb.

A gesztenyésekben a következő **védett fajokat** jegyeztük fel: *Astrantia major*, *Lilium martagon*, *Primula vulgaris*, *Lycopodium clavatum*, *Pulmonaria angustifolia*, *Senecio ovirensis*. Néhol érdekes átmenetek is megfigyelhetők az erdő jellegű művelt gyesztenyeligetek és a felhagyott gesztenyeligetek között.

Védett növényfajok jellemzése

Anacamptis pyramidalis L. (Vitézvirág)

“Gösfá hegyén elég” BORBÁS 1887. Megfigyeléseink alapján kedvező évben a nyugati kitettségű domboldalon 700 tő nyílik.

Aster amellus L. (Csillagőszirózsa)

Az őszi aspektus e szép védett növénye egyike legkésőbbben nyíló vadvirágainknak. Több száz virágzó töve található itt. BORBÁS is említi (1887).

Astrantia major L. (Völgycsillag)

Gesztenyés-gyümölcsös szegélyében található 10-20 töves állománya.

Carlina acaulis L. (Szártalan bábakalács)

A szálkaperjésben és a gesztenyések melletti kaszálón egyaránt előfordul. “Inter Vasvár et Győrvár” BORBÁS 1887.

Dianthus giganteiformis Borb. (Óriásszegfű)

Az észak-zalai mészkedvelő erdeifenyvesek jellemző szegfűje, a szálkaperjés szegélyében él. A populáció sajnos csak pár tőből áll, védelme, állományának növelése fontos feladat.

Gymnadenia conopsea (L.) R.Br. (Szúnyoglábu bibircsvirág)

A kékperjésben él egyetlen “bizonyító” példánya. Régi adatai: BORBÁS 1887, SOÓ és MÁRTON 1980.

Iris variegata L. (Tarka nőszirm)

A tölgyes szegélyében és a csenkeszes mellett is előfordul (BORBÁS 1887).

Lilium martagon L. (Turbánliliom)

Gesztenyésben, és üde erdőben élő dekoratív liliomfélének, állománya 10 tőre tehető (BORBÁS 1887).

Linum tenuifolium L. (Árlevelű len)

A Zalai-dombvidékre jellemző hegyi szálkaperjerét karakterfaja is megkerült, bár itt csak néhány példány található.

Listera ovata (L.) R.Br. (Békaakonty)

A tölgyes melletti szegélytársulásban él néhány példánya.

Lycopodium clavatum L. (Kapcsos korpafű)

Savanyú kavicsos, mohapárnán jelenik meg gesztenyés szegélyében.

Orchis morio L. (Agárkosbor)

A kékperjésben és a franciaperjésben is él, állomány nagysága a csapadékviszonyok függvényében változik (2-500 tő).

Orchis purpurea Hudson (Bíboros kosbor)

A tölgyes szegélyében, és a másodlagos gyepekben él néhány példánya.

Orchis ustulata ssp. *aestivalis* (Kümpel) Kümpel & Mrkvicka

(Sömörös kosbor)

A terület legnagyobb botanikai értéke a sömörös kosbor nyári alfaja, melyet nemrég írtak le, s az országban csak néhány helyen fordul elő. Itteni állománya mintegy 20 tőre becsülhető.

Primula vulgaris Hudson (Szártalan kankalin)

A vizsgált területen a leggyakoribb védett növény, szinte minden társulásban jelen van.

Prunella grandiflora L. (Nagyvirágú gyikfű)

BORBÁS jelzi először (1887). Elszórtan kis csoportokban jelenik meg: a dombon több helyen előfordul, állománya 250 tőre tehető.

Pulmonaria angustifolia L. (Keskenylevelű tüdőfű)

Fontos jelzőnövény, mely mára sajnos nagyon megfogyatkozott. Itteni gesztenyésben és kaszálón élő állománya a legjelentősebb Zalában.

Pulsatilla grandis Wender (Leánykökörccsin)

A területen több helyen is előfordul kékperjésben, irtásréten, és szekunder gyepeken egyaránt. Állománya 3 szubpopulációban mintegy 400 tőre tehető.

Pulsatilla pratensis ssp. *nigricans* (Störck) Zamels (Fekete kökörccsin)

BORBÁS 1887-ben megjelent flóraművében jelzi; a sovány csenkeszes gyepeken és gyümölcsösben él két kis állománya ~ 30 tő. (A szőlősgazdák ismerik, sajnos virágzáskor szedik is!)

Senecio ovirensis (Koch) DC. (Havasalji aggófü)

KÁROLYI és PÓCS jelzi először 1954-ben, majd 1975-ben, közép-európai elterjedésű fontos faj, mely a Saladiense-ben éri el keleti elterjedési határát. Gesztenyésekben, gyümölcsösökben, kaszálókon egyaránt előfordul, mintegy 300 tő.

Spiranthes spiralis (L.) Chevall (Őszi füzértekerics)

A csenkeszesben és gyümölcsösben található kb. 20 töves állománya

Tamus communis L. (Piritógyökér)

A zalai erdők illír kúszónövénye a tölgyesekben, s annak szegélyében él.

Thalictrum aquilegifolium L. (Erdei borkóró)

A tölgyes szegélyében mintegy 20 tő él.

8. Az irodalomban említett, de a területen meg nem talált védett fajok:

sárga len (*Linum flavum*) BORBÁS 1887; borzas len (*Linum hirsutum*) BORBÁS 1887; Szent László tárnics (*Gentiana cruciata*) BORBÁS 1887;

epergyöngyike (*Muscari botryoides*) BORBÁS 1887 "Gösfá hegyén"; vitézkosbor (*Orchis militaris*) BORBÁS 1887; (*Scabiosa canescens*) BORBÁS 1887. A rendszeres kutatások ellenére sem találtuk meg az országosan is ritka keserűgyökér- szádorgó (*Orobancha picridis*) populációját (SIMON, 1992).

Összegezve elmondható, hogy a Gös-hegy flórája és vegetációjának jellege, két flóravidek (*Praenoricum*, *Praeillyricum*) két flórajárásának (*Castriferreicum*, *Saladiense*) átmeneti képét őrzi. A nagyszámú védett és értékes növényfaj, a különböző alapközeten mozaikosan megjelenő növényzet egy fontos természeti területet képvisel a térségben, melynek fennmaradása, az ökológiai hálózatban betöltött szerepe mindenképpen több figyelmet érdemel a hazai botanika és természetvédelem részéről.

IRODALOM

- BORBÁS V., 1887, Vasvármegye növényföldrajza és flórája, Vas Megyei Gazdasági Egyesület, Szombathely.
- BUTTLER K., 1986, Orchideen, Mosaik Verlag GmbH., München.
- DANESCH O., DANESCH E., 1980, Orchideen, Mitteleuropa. 3 Aufl. Hallwag, Bern.
- FEKETE G., MOLNÁR ZS., HORVÁTH F., 1997, Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer, MTM, Budapest.
- FÜLLER F., 1978-86, Ophrys, Orchis und Dactylorhiza, Epipactis und Cephalanthera, Platanthera, Gymnadenia, Leucorchis, Neottiaie. A. Zimsen Verlag Wittenberg Lutherstadt.
- HORTOBÁGYI T., SIMON T., (szerk.) 1991, Növényföldrajz, társulástan és ökológia, Tankönyvkiadó.
- KÁROLYI Á., PÓCS T., 1968-75, Délnyugat-Dunántúl flórája I-VII., Egri Tanárképző Főiskola Tudományos közleményei.
- KOHLHAUPT P., 1981, Orchidee dell' europa centro- meridionale. Casa Editrice Athesia, Bolzano
- KOVÁCS J. A., 1995, Lágyszárú növénytársulásaink rendszertani áttekintése. TILIA Vol.I.
- KOVÁCS J. A., TAKÁCS B., 1997, Vas megye edényes flórájának kritikai vonatkozásai, KITAIBELIA II, 2, 220-225.
- MOLNÁR A., SÜLYÖK J., VIDÉKI R., 1995, Vadon élő orchideák, Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- RAKONCZAI Z., (szerk.) 1990, Vörös könyv, Akadémiai Kiadó
- SIMON T., 1992, A magyarországi edényes flóra határozója II. Harasztok-virágos növények. Tankönyvkiadó.
- SOÓ R., 1964-1980, A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve, I-VII. Akadémiai Kiadó.